

Vergaderjaar 2020–2021

30 977

AIVD

Nr. 157

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 december 2020

Zoals gemeld in het meest recente jaarverslag ziet de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) dat steeds meer landen invloed proberen te krijgen op Nederlandse belangen. Ons land hoort bij de meest ontwikkelde naties van de wereld op het gebied van economie, wetenschap en techniek. Onder invloed van globalisering maakt dit dat Nederland een aantrekkelijk, maar ook in toenemende mate kwetsbaar doelwit is van spionage¹.

De AIVD zet zich in samenwerking met partners in om schade aan de economie en de nationale veiligheid door spionage te beperken en waar mogelijk te voorkomen door het vergaren van inlichtingen en het creëren van bewustzijn.

In dit licht informeer ik u, mede namens de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Justitie en Veiligheid, over de recente verstoring van Russische economische spionageactiviteiten van de Russische civiele inlichtingendienst SVR door de AIVD.

Verstoringsoperatie

Zoals eerder in jaarverslagen van de AIVD gemeld staat Nederland in het vizier van de Russische inlichtingendiensten, die heimelijk informatie verzamelen die voor Rusland van belang is, waaronder informatie op het terrein van economie en wetenschap.

De AIVD beëindigde recentelijk operaties van een Russische inlichtingen-officier (IO) van de SVR. De IO – die als geaccrediteerd diplomaat op de Russische ambassade werkte – hield zich bezig met spionage op gebied van technologie en wetenschap. Hij bouwde een substantieel netwerk op van bronnen, die allen werkzaam zijn of waren in de Nederlandse

¹ AIVD jaarverslag 2019, 29 april 2020, p. 3. Bijlage bij Kamerstuk 30 977, nr. 156

hightech-sector. De interesse van de IO ging onder meer uit naar informatie over kunstmatige intelligentie, halfgeleiders en nanotechnologie. Veel van deze technologie is zowel bruikbaar in civiele als militaire toepassingen.

De Russische inlichtingenofficier legde contact met personen met toegang tot gevoelige informatie binnen de hightech-sector, en in sommige gevallen was in ruil daarvoor ook sprake van betaling. Een tweede Russische inlichtingenofficier van de SVR, tevens geaccrediteerd als diplomaat, vervulde een ondersteunende rol.

Bedrijven en onderwijsinstelling geïnformeerd

De hightech-sector in Nederland beschikt over hoogwaardige en unieke kennis. De spionage heeft zeer waarschijnlijk schade aangebracht aan de organisaties waar de bronnen actief zijn of waren en daarmee mogelijk ook aan de Nederlandse economie en de nationale veiligheid.

De bronnen van de Russische inlichtingenofficier zijn door de AIVD aangesproken om hun activiteiten te verstoren. In een aantal gevallen heeft de AIVD een ambtsbericht aan betrokken bedrijven en een hogere onderwijsinstelling uitgebracht zodat zij maatregelen kunnen treffen. In één geval is aan de IND een ambtsbericht uitgebracht. De IND treft op grond hiervan vreemdelingrechtelijke maatregelen tegen een bron. De AIVD onderzoekt of er additionele ambtsberichten uitgebracht kunnen worden aan de IND.

Er kunnen geen mededelingen worden gedaan over de identiteit van de bronnen en om welke betrokken bedrijven en onderwijsinstelling het gaat.

PNG-verklaringen

Vanwege de onderkende spionageactiviteiten is de Russische ambassadeur op 9 december jl. ontboden door het Ministerie van Buitenlandse Zaken en is medegedeeld dat de inlichtingenofficier, evenals de samenwerkende collega IO van de SVR tot Persona Non Grata (PNG) zijn verklaard.

Strafbaarstelling spionage

Vanwege de toenemende kwetsbaarheid van Nederland voor spionage is door het kabinet de toegevoegde waarde van de strafbaarstelling van spionage op het bestaande instrumentarium onderzocht. Het strafrecht biedt reeds mogelijkheden om op te treden jegens misdrijven die verband houden met schending van staats-, ambts- en bedrijfsgeheimen. Echter, spionage – als in de heimelijke samenwerking door personen met een buitenlandse inlichtingendienst – is op dit moment op zichzelf niet als zodanig strafbaar. Het kabinet heeft vastgesteld dat een aanvullende strafbaarstelling wenselijk is en zal onderzoeken op welke wijze daaraan vorm kan worden gegeven en vervolgens een wetstraject opstarten.

Vervolgaanpak

Uit deze casus blijkt nogmaals dat de statelijke dreigingen ten opzichte van Nederland reëel zijn. We informeren u nader over de bredere aanpak via het vervolg op de Kamerbrieven Tegengaan statelijke dreigingen (Kamerstuk 30 821, nr. 72) en Kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap (d.d. 27 november 2020).

Bewustwording

De AIVD zet zich in voor de bewustwording van de risico's van spionage en legt waar mogelijk uit aan bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen hoe ze dit nu en in de toekomst kunnen voorkomen.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
K.H. Ollongren